

Вікторія Савищенко

доктор юридичних наук,
кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки,
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ, м. Дніпро, Україна)

РОЗВИТОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЗВО В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Savishchenko Victoria. The Development of Students' Personality Stress Resistance under the Conditions of the Martial State

Key words: Stress Resistance, Student, Martial State

Реалії війни окреслюють нові умови функціонування вищої освіти: втрата життя і здоров'я, руйнація міст, відсутність стабільного енергопостачання та інтернет-зв'язку, зниження добробуту родин. Нелюдські обставини, спричинені загарбницькою кривавою війною РФ, непрогнозовані ракетні атаки, цілодобовий гул сирен, порушення законів і звичаїв війни, здійснюють на психіку особистості надвеликий тиск. Переживання важких і болісних ситуацій, з якими стикаються українці, потребує психологічної загартованості, витримки, терпіння. Такі навантаження не завжди може витримати доросла людина. Особливо вразливою є категорія студентської молоді.

Студентство – це період дозрівання особистості, її професіоналізації, оволодіння різними соціальними ролями. В умовах війни молоді доводиться не тільки адаптуватись до викликів третього тисячоліття, а й вчитись виживати у буквальному розумінні, здобувати освіту в стані психологічного травматизму і виснаження. У зв'язку з цим особливого значення набуває збереження ментального здоров'я студентства – покоління, яке в переможні повоєнні роки стане найпрацездатнішим людським ресурсом, буде відбудовувати і відновлювати Україну. Саме тому перед освітянською спільнотою у воєнний час нагальною необхідністю стають пошуки нових методів психогієни освітнього процесу, психолого-педагогічних інструментів розвитку стресостійкості у здобувачів вищої освіти.

Для вивчення феноменів стреса і стресостійкості використовується результати низки наукових психологічних, психіатричних та педагогічних досліджень: теорії стресу Г. Сельє, психологічного здоров'я Р. Лазаруса, клінічних методів втручання при надмірному стресовому порушенні Дж. Еверлі і Р. Розенфельда, психоаналітичної концепції З. Фрейда – конфлікт між «Я» і «Воно», концепції індивідуальної психології А. Адлера – принципи психогієни, розвиток соціального і індивідуального інтересів особистості та

ін.

Проблемі стресостійкості присвячена значна кількість праць вітчизняних вчених: Ж. Вірної, Г. Дубчак, Л. Калмикової, О. Кравцової, М. Кудінової, А. Львовичкіної, Г. Радчук, І. Сингаївської, Р. Шевченко, М. Шпак та ін.

Проте численні результати наукових пошуків втратили свою актуальність з огляду врахування особливостей військової агресії рф. Аналіз стану досліджень свідчить про те, що проблема розвитку стресостійкості особистості здобувача вищої освіти в умовах воєнного стану нині недостатньо розроблена і в теоретико-методологічному, і в прикладному аспектах.

Особливостями військової агресії рф є її надзвичайно жорстокий, непередбачуваний і злочинний характер. З початку повномасштабного вторгнення рф, станом на 01.01.2023, слідчими Національної поліції розпочато понад 56,1 тис. кримінальних проваджень за фактами вчинення на території країни злочинів військовослужбовцями збройних сил рф, рб і їх пособниками. Серед таких злочинів:

- порушення законів та звичаїв війни (стаття 438 КК України) – 44,5 тис.;
- посягання на територіальну цілісність і недоторканність України (стаття 110 КК України) – 9,2 тис.;
- колабораційна діяльність (стаття 111-1 КК України) – 2,2 тис.;
- державна зрада (стаття 111 КК України) – 106;
- диверсія (стаття 113 КК України) – 37;
- терористичний акт (стаття 258 КК України) – 18 [1].

Перебуваючи в умовах цілодобової загрози життю, споглядання і переживання військових злочинів особистість студента потребує особливого психолого-педагогічного супроводу, а сам освітній процес – трансформації. В умовах війни його метою має стати і збереження психічного здоров'я шляхом розвитку стресостійкості, і забезпечення якісної підготовки професіоналів, здатних відновлювати і розвивати державу.

Визначення ефективних методів розвитку стресостійкості у студентства потребує аналізу понять «стрес», «стресостійкість», особливостей організації освітнього процесу в умовах війни рф проти України.

Зміст поняття «стрес» (англ. stress – напруження, тиск) психологи і педагоги розглядають як: особливі стани фізичного й психологічного напруження, що виникають у відповідь на різноманітні екстремальні впливи навколишнього середовища [2]; емоційний стан організму, виникає у напружених обставинах у відповідь на незвичні для організму подразнення [3].

На основі теоретичного узагальнення наукових розробок вдається можливість визначити феномен розвитку стресостійкості особистості

студента в умовах війни як динамічний процес консолідації психологічних процесів і властивостей, який підвищує дію захисних механізмів, створює опір особистості на вплив фізіологічних і психічних стресорів, викликаних війною, забезпечує продуктивну навчальну діяльність ЗВО в умовах війни.

З метою розвитку стресостійкості особистості студента слід визначити напрями вдосконалення освітнього процесу в умовах війни [4-6]:

1) диференціація комунікації викладача зі студентом з урахуванням безпекової складової у діапазоні педагогічних технологій від дистанційного навчання (для студентів, які перебувають за кордоном, в окупації, на прифронтових територіях), змішаного навчання до індивідуального навчання (проведення консультацій, міні-лекцій, тренінгів, практичних занять, дискусій в офлайн-форматі, впровадження репетиторства);

2) швидке реагування адміністрації на потреби і проблеми здобувачів вищої освіти, прийняття ефективних управлінських рішень що потребує діджиталізації освітнього менеджменту: розробки дистанційної системи управління закладом вищої освіти; онлайн-освіти – електронної взаємодії зі студентами, впровадження відео-навчання (запис роликів, відео-лекцій, відео-підручників, навчальних фільмів тощо);

3) підвищення психологічної культури студентів, здатності захистити себе, свою родину та Батьківщину шляхом оновлення змісту освіти, а саме: впровадження курсів «Стресостійкість особистості в умовах війни», «Цивільний захист», «Домедична допомога», «Військова підготовка», розвиток мережі спортивних гуртків і секцій;

4) створення в закладах вищої освіти служби психогієни – об'єднання психологів, педагогів та медиків з метою створення безпечного освітнього середовища, надання допомоги студентам, профілактики негативних зрушень у системі фізіологічних, соціально-психологічних характеристик особистості;

5) консолідація студентства і викладачів навколо цінності Перемоги над рашизмом, як соціально значущої мети для всіх і кожного. В цьому контексті освітній процес має бути україноцентрованим, а національні інтереси погоджуватись із індивідуальними.

Список використаних джерел:

1. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/17-civik-2018/zvit2022/Zvit_polic_2022.pdf
2. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Кремень. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
4. Shablystiy V., Liudvik V. Distinguishing the endanger by the mother of a newborn child that caused the death of the child from related criminal offenses by signs of the subjective part. *PHILOSOPHY, ECONOMICS AND LAW REVIEW*, 2023, 3 (1), 249-256.
5. Счастливцев В. І., Рожеченко В. М. Фізичне виховання здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану. *Освітній процес в умовах воєнного стану в Україні*. 2022. С. 420.
6. Schastlyvets V. I., Skrypchenko I. T., Rozhechenko V. M., Aksović N. Smart

Technology as an Innovation in the System of Higher Physical Education in Ukraine. *Problems of Physical Education and Health of Youth in the Modern Educational Environment*: materials of International Forum (Dnipro, May 13, 2023). Dnipro: DSUIA, 2023. 195-200

Галина Хмель-Дунай

*кандидат біологічних наук, доцент,
кафедра Міжкультурної комунікації та
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпровський гуманітарний університет
(м. Дніпро, Україна)*

Олена Хмель

*кандидат медичних наук,
Інститут анатомії Литовського університету
наук про здоров'я
(м. Каунас, Литва)*

ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН ПРАЦІВНИКІВ В УМОВАХ ВІЙНИ

Khmel-Dunay Halyna, Hmel Olena. Psycho-emotional state of employees in the conditions of war

Key words: Psycho-emotional state, Martial State, Prospects for the future

Ми живемо в стані війни вже тривалий час: обмежуємо соціальні контакти, змушені ламати власні біоритми, нас переслідує постійна напруга в пошуках умов збереження життя, загалом, ми регулюємось умовами. Водночас у працівників та студентів змінилося ставлення до нових умов, обставин роботи та навчання.

Зміни в житті змусили відкрити інші, часто віддалені форми праці. В більшості випадків працівники та й роботодавці усвідомили, що катастрофічно не вистачає укриттів для безпечного перебування і роботи під час повітряних тривог, оргтехніки з повною комплектацією елементів для виконання праці у дистанційному режимі, часто перевантажені інтернет-мережі.

В періоди, коли умови пом'якшуються, громадськість починає готуватися до нового іспиту – повернення до прийнятних умов життя та праці. Але чи можна відтворити сценарій, який ми мали до цього часу, і повернутися до роботи, яку залишили 24 лютого 2022 року?

Ситуація здається нам сьогодні критичною, ми не звикли до іншої рутини. Навпаки, у всіх сферах життя ми дали можливість основним людським свободам і привілеям працювати на нас. Ми звикли вголос заявляти про свої цінності, свої права, свої побажання.

Ми вільні у виборі не лише вдома, а й на роботі. Точніше, ми звикли до